

# Gospodarka odpadami w kontekście *of the* kryzysu związanego z koronawirusem

14 Kwietnia 2020



*W tym bezprecedensowym kryzysie współpracujemy z Państwami Członkowskimi i operatorami zajmującymi się odpadami w całej UE, aby sprostać wyzwaniu, jakim jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony zdrowia ludzkiego i środowiska. Prawidłowe gospodarowanie odpadami jest częścią podstawowych usług stanowiących podstawę dobrobytu naszych obywateli, świadczonych przez liczne firmy zajmujące się odpadami i utrzymujące gospodarkę obiegową*

*Komisarz Virginijus Sinkevičius*

Kryzys wywołany koronawirusem, wystawił na próbę odporność naszego społeczeństwa. Ta nagła sytuacja zdrowotna wywiera bezprecedensową presję na wiele rodzajów działalności gospodarczej, w tym na te, które są niezbędne dla naszego dobrobytu. Ochrona życia i środków do życia leży u podstaw wszystkich działań i decyzji podejmowanych w odpowiedzi na kryzys, zarówno na poziomie indywidualnym, jak i zbiorowym.

Właściwa gospodarka odpadami jest częścią podstawowych usług dla naszego społeczeństwa. Każda osoba produkuje średnio prawie pół tony odpadów komunalnych rocznie w UE, co oznacza, że każdego tygodnia w gospodarstwie domowym powstaje ponad 20 kg odpadów komunalnych. Całkowita roczna produkcja odpadów w UE wynosi 5 ton na mieszkańca. Zapobieganie zakłóceniom w gospodarce odpadami, w tym w selektywnej zbiórce i recyklingu odpadów, ma kluczowe znaczenie dla zdrowia i bezpieczeństwa naszych obywateli, dla środowiska i dla gospodarki.

Państwa członkowskie i podmioty gospodarcze zajmujące się gospodarką odpadami w całej UE podejmują stałe wysiłki w celu zapewnienia ciągłości działań związanych z gospodarką odpadami, w tym selektywnej zbiórki i recyklingu, które są niezbędne dla gospodarki obiegowej. Wysiłki te często polegają na zapobieganiu lub ograniczaniu zakłóceń wynikających z braku personelu, zapewnianiu większego bezpieczeństwa i higieny pracy, bezpiecznym postępowaniu z odpadami z gospodarstw domowych wytwarzanymi przez obywateli, którzy zachorowali na koronawirus, postępowaniu z coraz większą ilością odpadów medycznych lub zapewnianiu płynnego przepływu odpadów od momentu ich zebrania do recyklingu lub innego przetwarzania.

Prawo UE dotyczące odpadów uznaje, że ochrona zdrowia ludzkiego jest niezbędna w kontekście gospodarki odpadami oraz że istnieją pewne elastyczne możliwości reagowania na zidentyfikowane

zagrożenia dla zdrowia ludzkiego. Chociaż to państwa członkowskie są odpowiedzialne za wdrażanie prawa UE w dziedzinie odpadów poprzez podejmowanie najodpowiedniejszych środków dla osiągnięcia jej celów, to jednak współpraca w całej UE przynosi wyraźną wartość dodaną w zakresie sprostania wyzwaniom stojącym przed władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi oraz operatorami odpadów.

Niniejszy dokument zawiera wytyczne mające na celu zapewnienie wysokiego poziomu ochrony zdrowia ludzkiego i środowiska naturalnego, przy jednoczesnym zapobieganiu i ograniczaniu zakłóceń w świadczeniu właściwych usług w zakresie gospodarki odpadami. Jest on oparty na konsultacjach z ekspertami Państw Członkowskich w dziedzinie odpadów i kluczowymi zainteresowanymi stronami w dziedzinie gospodarki odpadami oraz na doradztwie Europejskiego Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób (ECDC) i będzie odpowiednio aktualizowany. Służby Komisji wydały osobne zalecenia dotyczące przemieszczania odpadów w kontekście wybuchu epidemii koronawirusa.<sup>1</sup>

## 1. Zarządzanie odpadami komunalnymi

Zgodnie z Europejskim Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób (ECDC) nie ma obecnie dowodów na to, że standardowe procedury gospodarowania odpadami są niebezpieczne lub niewystarczające pod względem ryzyka zakażenia COVID-19 lub że odpady domowe odgrywają rolę w przenoszeniu SARS-CoV-2 lub innych wirusów oddechowych. Jeśli chodzi o ochronę przed narażeniem na działanie koronawirusa w miejscu pracy, Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy wydała wytyczne w tej sprawie (zob. sekcja 3).

Ze względu na znaczenie właściwego gospodarowania odpadami dla zdrowia ludzkiego i środowiska oraz biorąc pod uwagę oceny ryzyka przeprowadzone przez organy naukowe i mające zastosowanie środki zarządzania ryzykiem, należy zapewnić ogólną ciągłość właściwych usług gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym selektywnej zbiórki i recyklingu, zgodnie z prawem UE. Zapewnienie zapobieganiu zakłóceniom w selektywnej zbiórce odpadów jest ważne, aby infrastruktura służąca do zbiórki i przetwarzania odpadów resztkowych nie była nadmiernie obciążona, co może stwarzać dodatkowe zagrożenia dla zdrowia, jak również, aby przestrzegany był podział wysiłków związanych ze zbiórką odpadów, a podatnicy nie ponosili nieproporcjonalnego udziału w kosztach gospodarowania odpadami, oraz aby obywatele mogli zachować swoje nawyki przyjazne dla środowiska. Oddzielna zbiórka ma również zasadnicze znaczenie dla zabezpieczenia ścieżki prowadzącej do bardziej okrężnej gospodarki oraz miejsc pracy i przedsiębiorstw, które są uzależnione od dostaw surowców wtórnych.

W świetle art. 13 dyrektywy 2008/98/WE w sprawie odpadów <sup>2</sup>, praktyki w zakresie zbierania odpadów mogą zostać dostosowane w kontekście kryzysu związanego z występowaniem koronawirusa w celu ochrony zdrowia publicznego. Wszelkie takie zmiany powinny być zgodne z prawem UE dotyczącym odpadów, konieczne i proporcjonalne do ochrony zdrowia ludzkiego, w szczególności poprzez ograniczenie ich do obszarów i okresów ściśle niezbędnych do zareagowania na zagrożenie zidentyfikowane na podstawie najnowszych opinii naukowych, oraz powinny dążyć do utrzymania ogólnego celu, jakim jest selektywna zbiórka i recykling zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami.

ECDC uznaje potrzebę podjęcia szczególnych środków w zakresie zapobiegania zakażeniom i ich kontroli w przypadku podejrzenia lub potwierdzenia przypadków koronawirusa samoistnie izolujących się w domu<sup>3</sup>, szczególnie, że pacjenci powinni mieć w swoim pokoju worek na zużyte tkaniny, maski na twarz i inne odpady, które powinny być wyrzucane do odpadów resztkowych.

1. [https://ec.europa.eu/environment/waste/shipments/pdf/waste\\_shipment\\_and\\_COVID19.pdf](https://ec.europa.eu/environment/waste/shipments/pdf/waste_shipment_and_COVID19.pdf)

2. OJ L 312, 22.11.2008, p. 3

3. ECDC technical report "Infection prevention and control in the household management of people with suspected or confirmed coronavirus disease (COVID-19)", 30 March 2020  
<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/infection-prevention-control-household-management-covid-19>

Poradnik zawiera również specjalną sekcję dotyczącą postępowania z odpadami domowymi w takich przypadkach:

- W pokoju pacjenta należy umieścić indywidualny worek na odpady.
- Papierowe chusteczki i maski twarzowe używane przez pacjenta należy natychmiast umieścić w worku na śmieci, który został umieszczony w pokoju pacjenta.
- Rękawice i maski na twarz używane przez dozorcę oraz przez osobę sprzątającą powinny być natychmiast włożone do drugiego worka na śmieci, umieszczonego przy drzwiach do pokoju pacjenta, gdy dozorca lub osoba sprzątająca wyjdzie.
- Worki na śmieci powinny być zamknięte przed ich wyjęciem z pokoju pacjenta i często wymieniane; nigdy nie powinny być opróżniane w innym worku.
- Te worki na śmieci mogą być zbierane razem i umieszczane w czystym worku na śmieci ogólne; zamknięte worki na śmieci dla pacjentów mogą być umieszczane bezpośrednio w niesortowanych śmieciach. Nie jest konieczna żadna specjalna czynność zbierania ani inna metoda usuwania.
- Po obchodzeniu się z workami na śmieci należy zachować ścisłą higienę rąk: stosować wodę i mydło lub środki do dezynfekcji rąk na bazie alkoholu.

---

Źródło: Raport techniczny ECDC „Infection prevention and control in the household management of people with suspected or confirmed coronavirus disease COVID-19”; (30 Marca 2020)

W przypadku gdy niedobory personelu prowadzą do zmniejszenia obsługi, Państwa Członkowskie powinny zapewnić ciągłość i wystarczającą częstotliwość zbierania odpadów resztkowych i bioodpadów, aby zapobiec bezpośredniemu zagrożeniu dla bezpieczeństwa i zdrowia publicznego. W oparciu o ocenę takich zagrożeń częstotliwość zbiórki suchych surowców wtórnych mogłaby zostać tymczasowo skorygowana, ale nie wstrzymana.

Niektóre odpady, których punkty zbiórki zostały tymczasowo zamknięte, mogą zostać przekazane po ponownym otwarciu tych punktów zbiórki, w szczególności w odniesieniu do zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, baterii lub odpadów wielkogabarytowych.

W kontekście kryzysu związanego z koronawirusem jeszcze ważniejsze jest, aby obywatele dobrze rozdzielili swoje odpady i zapewnili przepływ czystych strumieni surowców wtórnych do zakładów przetwarzania odpadów. Obywatele powinni być informowani o wszelkich tymczasowych zmianach w praktykach zbiórki odpadów, które mają wpływ na sposób dostarczania przez nich odpadów do zbiórki i dalszego ich przetwarzania. W razie potrzeby należy przypomnieć obywatelom o wymogu nieusuwania odpadów elektronicznych, baterii lub chemikaliów domowych do odpadów resztkowych.

Państwa Członkowskie powinny zapewnić właściwe planowanie czasowych możliwości składowania odpadów zebranych w celu ich odzysku w oczekiwaniu na ewentualne zakłócenia w procesach sortowania i innych procesach przetwarzania.

## 2. Gospodarowanie odpadami z zakładów opieki zdrowotnej

Odpady pochodzące ze służby zdrowia, laboratoriów i powiązanych działań związanych z pacjentami cierpiącymi na koronawirusa powinny być przetwarzane i traktowane zgodnie z prawem UE dotyczącym odpadów (w szczególności z dyrektywą 2008/98/WE w sprawie odpadów oraz jej art. 17, 23, 24 i 25 dotyczącymi odpadów niebezpiecznych i wymogów w zakresie pozwoleń) oraz przepisami krajowymi mającymi zastosowanie do tej kategorii odpadów zakaźnych, przy uwzględnieniu najbardziej aktualnych wytycznych dostarczonych przez ECDC <sup>4</sup> i krajowe organy ds. zdrowia.

Ponadto szczegółowe wytyczne ECDC <sup>5</sup> mają zastosowanie do odpadów ze środowisk, w których odbywa się sprzątanie w placówkach służby zdrowia i obiektach innych niż placówki służby zdrowia, potencjalnie skażonych koronawirusem, przy czym odpady z czyszczenia placówek służby zdrowia powinny być traktowane jako zakaźne odpady kliniczne kategorii B (UN3291), odpady z obiektów innych niż placówki służby zdrowia powinny być usuwane w osobnym worku, a odpady z ogólnych miejsc powinny być usuwane w pozostałych odpadach

---

4. <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/infection-prevention-and-control-and-preparedness-covid-19-healthcare-settings>

5. <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/disinfection-environments-covid-19>

Państwa członkowskie powinny zapewnić właściwe planowanie przepustowości w zakresie przetwarzania i, w razie konieczności, składowania odpadów medycznych. W przypadku zakłóceń w przetwarzaniu, wynikających z braku dedykowanej zdolności unieszkodliwiania lub spalania odpadów medycznych, najważniejsze jest, aby odpady były bezpiecznie składowane tymczasowo do czasu rozwiązania problemu wydajności. Przechowywanie powinno uwzględniać stosowanie zaplombowanych pojemników w miejscach zabezpieczonych, do których dostęp jest ograniczony tylko do upoważnionego personelu. Wewnętrzne i zewnętrzne powierzchnie pojemników powinny być zabezpieczone odpowiednim środkiem dezynfekującym. Pojemniki powinny być przechowywane lokalnie. Może być wymagana dodatkowa zdolność do przetwarzania odpadów medycznych w celu uporania się z ich właściwościami zakaźnymi.

Jeżeli państwa członkowskie zdecydują się wyjątkowo zezwolić na alternatywne procesy przetwarzania odpadów medycznych zgodnie z prawem UE i mającymi zastosowanie przepisami krajowymi, w tym w stanach awaryjnych, powinny one zapewnić, aby w przypadku gdy takie procesy mają mniej korzystny ogólny wpływ na środowisko niż normalna praktyka, ich stosowanie było ograniczone w czasie i bezwzględnie konieczne w celu zaradzenia stwierdzonym brakom w zakresie możliwości składowania i przetwarzania. Należy zastosować odpowiednie środki ostrożności w odniesieniu do środków ochrony zdrowia i bezpieczeństwa w miejscu pracy.

Komisja zwróci się do państw członkowskich i zainteresowanych stron o dalsze informacje na temat obecnej sytuacji i planowania w zakresie zbierania, składowania, przetwarzania i ewentualnego przemieszczania odpadów medycznych w kontekście obecnego kryzysu. Dalsze pytania i informacje można przesyłać do osoby kontaktowej w sekcji 5.

### 3. Zdrowie i bezpieczeństwo operatorów zajmujących się gospodarką odpadami

Podejmowanie środków mających na celu ochronę zdrowia i bezpieczeństwa pracowników oraz powiadamianie ich o tym, jak pracodawcy radzą sobie z zagrożeniami związanymi z kryzysem związanym z koronawirusem, ma zasadnicze znaczenie dla zwiększenia zaufania pracowników i zapewnienia ciągłości usług gospodarowania odpadami.

Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy przedstawiła ogólne wytyczne dotyczące zapobiegania rozprzestrzenianiu się koronawirusa w miejscu pracy.<sup>6</sup>

Dobre praktyki przekazane przez zainteresowane strony w sektorze gospodarki odpadami obejmują:

- dostosowanie organizacji personelu w taki sposób, aby uniknąć przenoszenia infekcji pomiędzy zespołami, tj. przestrzeganie zasady dystansu pomiędzy poszczególnymi osobami, ograniczenie do minimum liczby pracowników przebywających na tym samym obszarze;
- zapewnienie dostępności i właściwego stosowania odpowiedniego wyposażenia ochrony osobistej oraz odpowiednich środków dezynfekcyjnych;
- zapewnienie ścisłego przestrzegania zaostrzonych norm higieny, w tym częstej wymiany i czyszczenia wyposażenia ochrony osobistej i odzieży zawodowej; wymianę rękawic zawodowych w przypadku ich złamania lub w razie potencjalnego skażenia; regularne czyszczenie obiektów, kabin pojazdów i odzieży;
- zapewnienie przestrzegania ścisłych protokołów zakładania i zdejmowania wyposażenia ochrony osobistej w miejscach, w których zwykle noszone są maski, co pozwala uniknąć przypadkowego kontaktu i zakażenia
- w stosownych przypadkach, wspieranie szczególnych warunków pracy dla osób szczególnie narażonych, takich jak pracownicy w podeszłym wieku i osoby ze szczególnymi chronicznymi problemami zdrowotnymi.

6. <https://osha.europa.eu/en/highlights/covid-19-guidance-workplace>

## 4. Wsparcie ze środków UE i pomoc państwa

Na lata 2014–2020 państwa członkowskie przeznaczyły 4,9 mld EUR środków z polityki spójności na zarządzanie odpadami. Obejmuje to wsparcie na rzecz zapobiegania powstawaniu odpadów i podnoszenia świadomości, systemów selektywnej zbiórki (w tym sprzętu i pojazdów), infrastruktury przetwarzania, budowania zdolności administracyjnych i innych inwestycji związanych z lokalnymi priorytetami<sup>7</sup>. Do końca 2019 r. 31% tej kwoty nie zostało jeszcze przeznaczone na konkretne projekty. Instytucje zarządzające w regionach i państwach członkowskich mogą udzielać więcej informacji na temat istniejących możliwości finansowania. Fundusze mogą być dostępne również w ramach innych priorytetów, takich jak zarządzanie ryzykiem katastrof lub opieka zdrowotna.

W odpowiedzi na obecny kryzys Komisja przyjęła Inicjatywę Inwestycyjną Przeciw Koronawirusowi<sup>8</sup>. AW ramach tej inicjatywy fundusze polityki spójności zostaną zmobilizowane w celu zapewnienia natychmiastowej płynności budżetom państw członkowskich. Ponadto zostanie wykorzystana maksymalna elastyczność, aby wydatki związane z kryzysem koronawirusa, w tym koszty opieki zdrowotnej, były kwalifikowalne w ramach funduszy polityki spójności. Oznacza to również zapewnienie krajom większej elastyczności w realokacji zasobów finansowych, zapewniając, że pieniądze zostaną wydane w obszarach najbardziej potrzebujących. Mogłoby to umożliwić państwom członkowskim stawienie czoła konkretnym wyzwaniom związanym z właściwym zarządzaniem odpadami w kontekście kryzysu koronawirusowego, takim jak zapewnienie większej automatyzacji odzysku odpadów, poprawa zdrowia i bezpieczeństwa w miejscu pracy, gospodarowanie odpadami medycznymi itp.

Komisja zaproponowała także włączenie kryzysu w zdrowiu publicznym do sytuacji kryzysowych objętych Funduszem Solidarności UE. Celem nowych środków jest zapewnienie dostępu obszarom najbardziej dotkniętym katastrofą do dodatkowego wsparcia w wysokości do 800 milionów euro.

Ponadto zgodnie z przepisami UE dotyczącymi pomocy państwa, kraje członkowskie mogą przyznawać wsparcie w formie bezpośrednich dotacji lub ulg podatkowych (finansowanie krajowe) przedsiębiorstwom we wszystkich sektorach, w tym również gospodarowaniu odpadami, które stają w obliczu nagłego braku lub zmniejszenia płynności. Aby zaradzić obecnemu kryzysowi, 19 marca 2020 r. Komisja przyjęła nowe, tymczasowe ramy pomocy państwa, w ramach których kraje członkowskie mogą przyznawać różne formy pomocy, w tym dotacje w wysokości do 800 000 EUR, gwarancje publiczne na pożyczki lub środki umożliwiające pożyczki z odsetkami subsydiowanymi. Państwa członkowskie mogą wykorzystać wszystkie te możliwości, aby zapewnić podmiotom gospodarczym zaangażowanym w gospodarkę odpadami dostęp do środków niezbędnych do poradzenia sobie z kryzysem koronawirusa.

## 5. Wymiana informacji i podnoszenie świadomości

Komisja będzie stale monitorować sytuację z państwami członkowskimi i podmiotami zajmującymi się odpadami i zachęca je do przekazywania informacji o środkach podjętych w odpowiedzi na kryzys związany z koronawirusem w dziedzinie gospodarki odpadami na adres: ENV-WASTE-COVID-19@ec.europa.eu

Komisja zwraca uwagę na przydatny przegląd aktualnych praktyk w UE opublikowany i zaktualizowany przez Stowarzyszenie Miast i Regionów na rzecz Zrównoważonego Zarządzania Zasobami<sup>9</sup> i zachęca zainteresowane strony do przyczynienia się również do jego zakończenia i aktualizacji.

7. <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/xqec-t5kv>

8. [https://ec.europa.eu/regional\\_policy/sources/newsroom/crri/fs\\_crii\\_0204\\_en.pdf](https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/newsroom/crri/fs_crii_0204_en.pdf)

9. <https://www.acrplus.org/en/municipal-waste-management-covid-19>